

na silnejše borbe za naše narodne cilje. Druga naša vprašanja je treba sedaj v medsebojnem sporazumu ne zanesti, pač pa začasno zapostaviti. Mi kakor druge stranke ostanemo zvesti svojim strankinim nacelom, toda sedaj je naš cilj narodno zedinjenje. Njivo so razorane, seme posejano, sestrive gredo v klas. Vremena, ki jih imamo sedaj, se ne bodo zopet stotletja in stotletja vrnila. Zato je treba zdaj druge boje o ustiti in izrabiti sedanje čase za visoke narodne cilje. Sedaj se brati ne smemo medsebojno napadati in blatiti, ampak zbrati vse svoje moči za skupne borbe. Vred tega ni naš namen, drugim škodovati, ampak zbrati samo to, kar je naše, ter se v zbranih četah postaviti ob stran drugih narodnih organizacij. Pač pa nadalje boj strankam, ki nasprotujejo našemu skupnemu narodnemu programu in ki se obenem vse orez izjame tudi nasprotne v drugih načelnih naziranih naše stranke.

Vabimo torej vse naše sodelavce, da se trdno organizirajo okoli v bojih preizkušeni Slovenske Kmetijske Zveze. Vajeni smo zmag, naj bi nam tudi sedanja veličanska borba za jugoslovansko misel — prinesla popolno zmago.

Vzgojimo si narodno ženstvo!

(Dopis od Sotle.)

Ne pravimo brez tehtnega vzroka: Ljubite slovenski materni jezik! Slovenska mati nas je rodila, slovenska mati nas je negovala, slovenska mati nas je učila prvo besedo. Ne bo preveč, če rečemo: Žena, mati je ona neusahljiva, vedno poganjajoča, vedno zeleneča korenina naroda. In ako hočemo, da je drevo naroda čvrsto in zdravo, moramo skrbeti za zravje te korenine, naše slovenske matere, slovenske žene, slovenske mladenke. Slovensko narodno vzgojena mladenka, žena, mati bo najboljši varuh slovenskega imena, slovenskega značaja hiše, nevstrahena družica moža-narodnjaka, varna podpora moža-slabotca, najboljša vzgojiteljica otrok, rešiteljica nestetih mož in mladeničev, ki bi se dali sicer zvabiti v razne zanke. Ceniti moramo znati zlato srce naše slovenske žene, naravno čistost in priprostost naše slovenske mladenke. A kdo sešteje žalibog naše in to celo boljše slovenske sinove, ki ne vedo ceniti — zlahko srce slovenske mladenke ali žene! Koliko je takih, ki brez potrebe in prevdanka vzamejo v zakon Nemko, nemourško trajlo, ki sicer mrzijo vse, kar je slovenskega, a diši jim premoženje in dohodek ženinov in splon dragocena slovenska posest. In kaj je posledica? V hiši se nemško govori in moli, otroci se nemško vzgojujejo in Nemka tudi drugače gleda, da dobi nadoblast nad možem. Zakaj bi se učila žena slovensko, ko je mož tako nespamet, da Nemki na lube zametuje svoje materinstvo! Zahaja v nemško družbo, otroci slišijo samo nemško besedo, hoditi morajo samo v nemško šolo in mož-oče to gleda, prenaša samo rad, božjeva miru.

Mož, odrezan od slovenske družbe, ne sliši nobene slovenske besede od svoje žene, od svojih otrok. Oče, sin slovenske matere, kot mladenič mogoče se navdušen narodnjak, gleda, kako njegovi sinovi rastejo v večjo slavo nemške Germanije, psujejo vse, kar je slovenskega, kidajo sramoto na glavo svojega očeta.

Če hočemo biti res pravi Jugoslovani, bežimo proč od Nemki! Saj je poštenih Slovencev dovolj! Posebno na jezikovni meji pazimo, da se ne bodo vkradle Nemke ali nemčurke na naše slovenske domove.

Pomnimo pa tudi: Kakega duha bodo naše žene, takega bodo možje, takega bo ves narod. Vzgojimo si jih! Ena sama zavedna slovenska žena lahko narodu več koristi kot deset shodov ali govorov.

Dajmo našim mladenkam in ženam višje izobrazbo v slovenskem duhu, da se ne bodo šopirile z nemškim govorjenjem, ampak z resnično izobrazbo in omiko, z iskreno rubeznijo in spoštovanjem do vsega, kar je slovensko. Samo zavedne Slovenke bodo moglo odpraviti nemški duh, nemškutarjenje in nemške šege, nemške časnike in knjige iz slovenske hiše. Narodnozavedno ženstvo je bilo in še bo glavni steber slovenstva, posebno naše Jugoslavije. Slovenska žena mora stati dika in ponos slovenskega moža, slovenske domovine. Društva, dekliške zveze in Marijine družbe, vzgojite nam krepostne mladenke, žene in matere!

Iz razdejanih bivališč ob beneški meji.

Tolminsko, 12. junija.

Kdor ne ve, vidi in spozna grozoto in razdejanost, ki jih povzroča vojna, naj obišče fronto ob beneški meji, kjer je divjala vojska dve leti in pol ne da bi se premaknila. Na naši zemlji, katero so imeli Lahi zasedeni dve leti in pol, ni skoraj spoznati preostalih rodovitnih polj.

Vasi, vasice, skupine hiš so v razvalinah, posamezne hiše z obširnimi poslopji, ki so pred vojsko kakor vile kraljevate med lepimi nasadi, so dobesedno izginile, ne dobiš od njih ne lesu, ne kamenja, ne opeke, vse so Lahi porabili za zgradbo novih cest in jarkov. Nove ceste, poti in jarki so uničili lepe njive, travnike in tudi gozdove, posebno v višjih lepah so vsled zgradbe cest na daleč zasuti travniki in njive z zemljo, gramozom in kamenjem, ki se še po strmini navzdol. Škoda je nepreračunljiva. Nepreravnostne jablane, hruške, kostanje in druga drevesa so posekana in izruvana. Le tupatam sameva kako drevo od granat okrašeno. Ubogo naše ljudstvo, katero je bilo ob izbruhu vojske od Lahov odpeljano v Benečijo, a se je po 12. ofenzivi, ker ga hitro se umikajoči Lahi niso mogli vzeti s seboj, zopet vrnilo na svojo grudo, ni več skoraj spoznalo svojega prejšnjega lepega, a sedaj tako razdejanega in uničenega sveta!

Marsikateri skoraj ni več ločil, kje je prej stal njegov dom. Stanovanj nobenih, zato so si ljudje za bivališča uredili podzemeljske kleti, kjer so še ostale. In v teh vlažnih prostorih naše ljudstvo, ki je toliko prestalo, vse zgubilo, sedaj počasi umira. Dokler so bili v Italiji, so bili z hrano dobro preskrbljeni, sedaj pa nimajo ničesar. Že sedem tednov niso dobili moke; ko je bila po sedmih tednih moka na poti, je bila zavrnjena v Trst. Za pol leta so dobili 10 dek obele na osebo. Kar so pa dobili krompirja in žita, so ga vsadili, oziroma vsejali. In sedaj ne poznajo ne kruha, ne polente, ne močenika in ne mleka! Kako pa živijo? Zelenjavo, t. j. travo kuhajo, to je že nekaj časa sem njih vsakdanja hrana. Mnogi so vsled slabega stanovanja in velikega pomanjkanja zabuhli v obrazu. Marsikateremu so vsled lakote otekale noge, da se komaj pregiba. Ali ni to počasno umiranje našega ljudstva? Došni pastirji so internirani v Italiji, cerkve v razvalinah. Do bližnje cerkve bodisi na Beneškem bodisi na našem imajo po tri in več ur hoda, kamor pa zamorejo zahajati in tolažbe iskati le tisti, ki imajo še nekaj moči, slabotni in bolniki pa iščejo tolažbe v molitvi v svojih tužnih bivališčih.

Mož, ki ima otekle noge, da se komaj pregiba, je videl duhovnika potovati mimo njegove podzemeljske kleti. Poprosil ga je, naj ga spove, kar je duhovnik, ki je dotičnega moža kakor tudi mož duhovnika že od že od prejšnjih časov poznal, z veseljem tudi storil. Ko je spoved opravil, zdihi se je dobri mož potolažen: „Hvala Bogu, vsaj spovedan sem, ako me Bog naglo pokliče.“ Ti ubogo naše ljudstvo, ali si se zasužilo? Černihovski.

Pšenica pri nas, na Ogrskem in v Ameriki.

Zaloge stare pšenice so popolnoma izrpane — vse upa in kaže na novo žetev. Pravijo, da pšenica sicer lepo kaže, a da tam, kamor je segla zadnja siana, pšenična letina ne bo posebno silajna. Iz Washingtona se poroča, da je letošnja pšenična letina v celi Ameriki tako bogata, kakor že desetletja ne. Samo Severna Amerika je pridelala blizu 17,6 milijonov bušlov pšenice (1 bušel = 36% l), t. j. za eno tretjino več kot leta 1917. Pšenica je neki izjemno kakovosti. Odvišne zaloge se že večinoma vse pokupili Angleži in Francozi. Se bogatejša je baje žetev pšenice v Južni in Srednji Ameriki. Tudi Avstralija je zadovoljna s svojo žetvijo. Vse to daje našim sovražnikom upanje na zmago. Francoski ministrski predsednik je rekel pred nekaj dnevi pariškimi časnikarjem: „Kruha in sicer belega kruha bo imelo naše prebivalstvo in vojaštvo tudi v bodoče dovolj, s čimur pa se Nemčija ne more ponasati. Mi bomo jedli polico, Nemci pa oirobe. Oetudi prodira sedaj nemška armada proti Parizu, glad bo Nemce prisilil, da bodo še radi nehali z vojskovanjem.“

V Nemčiji se slišijo glasovi, da je treba vso letino v Nemčiji, v Avstriji, Rumuniji, na Balkanu in v zasedeni Ruski popolnoma zapleniti in jo izročiti državi. Kmetu-pridelovalcu pa bi se naj dajalo moko in kruh na karte kakor nepridelovalcem.

S takim protikmetiskim načrtom pa ne bomo, ker se razun prijateljev nadaljevanja vojske — vsenemcev — nihče več ne zavzema za tak načrt zasede žetve.

Oddaja žita bo pri nas baje letos nekoliko drugačna kot lani. Okrajna glavarstva že te dni določajo, koliko naj posamezne občine oddajo žita, koliko ovs, koliko fižola, koliko krompirja, koliko sena, in slame itd. Če se bo to, kar oblast zahteva, oddalo, bo baje promet in uporaba preostankov popolnoma prost. A malo je pri nas ljudi, ki bi to verjeli. Saj se je lansko letino rekviriralo kar po štiri do šestkrat. In vsakokrat so Claryjevi rekvizitorji rekli: Ne pridemo več, to je zadnja rekvizicija. Pa že mesec dni ali še prej so zopet prišli. Občine naj do gotovega roka naznanijo oblasti, ali morejo dati toliko, kot je predpisano. Naj občinski možje natanko premetrijo, ali bo mogoče dati toliko kot bo predpisalo okrajno glavarstvo. Če ne, naj takoj (rok bo kratek) ugovarjajo proti previsoki odmeri. Prihodnje bomo natančneje poročali o tej važni zadevi.

Cene žitu so krivično določene. Na Ogrskem bodo plačevali letošnjo pšenico po 74 K 100 kg, pri nas pa samo po 42 K. Ogrski krompir stane 45 K, avstrijski — 15 K 100 kg. Enaka razlika je pri drugih pridelkih. Na Ogrskem lahko državni poslanci spravijo kmetijske zahteve do veljave, ker zboruje državni zbor. Pri nas v Avstriji pa Nemcem na ljubo vlada noče sklicati državnega zbora.

popivali na tuj račun, ker so molčali o krivdi višjih pred sodnim stolcem in v sponah temne ječe.

Boj in pravda za posest podsrečkega prangerja je razkoreninila v srecih vseh Sentpetranov kal mržnje do Podsrede. Z roparsko roko niso upali več zgrabiti kamna pravice, saj ga ščitijo žandarjski bajoneti in sodnijski paragrafi. Da bi pa tlel ogenj srca v srecih še poznih sentpeterskih otrok, so naprosili in pregovorili domačega organista, da jim je zavaril prangersko pesem in lei vsilil narodni napev.

Prangerska pesem.

Vel'ka žalost me obdaja,
stiska me do dna srca,
slišat s štajerskega kraja
kaj tak žalostnega
od prangerja.

B'li so dnevi že minili
svetla velkanočnega,
k St. Petri pa sklenili,
iti so po prangerja,
Oj, prangerja!

Tam v Podsredi v tih noči
vkradli in naložili ga.
Bežali so na vse moči,
da pala glava je z voza,
Oj, prangerja.

Komaj dan se je zuzumeral,
ko so pripeljali ga.
vsak je v veselji plaval,
zavol' ljub'ga prangerja.
Oj, prangerja!

Al' Srenjani so žalovali:
„Kam je zdaj pravica šla?“
Našo čast so odpeljali,
našega prijatelja.

Oj, prangerja!

Dva žandarja naprosili,
ž njima purgarja tud' dva,
gor na voz so poskočili,
da so šli po prangerja.

Oj, prangerja!

Vse karkoli je na svetu,
le prav hiter konec ma;
malo časa bli veseli,
so v St. Petri prangerja.

Oj, prangerja!

Glejte žalost to nesrečno,
vpregli voлека so dva,
in St. Petra čez Skopečno,
Odpeljali prangerja.

Oj, prangerja!

Z veseljem pričak'vati
so Srenjani ga doma.
Z voza vzeli, spoštovali
ljud'ga prijatelja.

Oj, prangerja!

Mi pa žalost zdaj pustimo,
rajš nalijmo vinčka.
Zejne grlo napojimo,
in pozabimo prangerja.
Oj, prangerja!

Od leta 1882 do danes je zatonilo več nego za en človeški rod let. Pred nedavnim časom je priklop pohlep po prangerju zopet do vrha. Sentpeterski fantje so vozili svojo vaško inteligenco iz Rajhenburga po cesti proti domu. Popivali so vsi v Podsredi. V temno pozni noči so izpulili vozniki prangerja — glavo in jo skrili na svoj voz.

Te njihovo postavlomno početje je zapazila še pravočasno neka tržanka, ki jim je izmaknila skrivaj dragoceno glavo, roparjem pa podtaknila na voz zelno glavo, da so jo peljali v vas sv. Petra.

Sentpetrani trdovratno tajijo ta sramotno zjavljeni napad zopetne poizkušnje za pridobitev tržkan pravice. Podsrečani pa kujejo v zvezde slave tržanko, ki je otela domačo svetlinjo novodobnega zasedneha. Pranger vlada, diči in dviga slavne Podsrede tudi v vojnih časih kot trg z vsemi prastarimi pravicoami.

Koncu teh vrst bi pa še dodjal jaz Podsrečane pameten in odkrito misleč nasvet: Svetovna vojna se nagiblje koncu. Ugasnilo bo menda sovraštvo narodov, nikakor pa se ne bo ublažila in usahnila želja Sentpetranov po posesti kamenitega mečenika že stoletnega prepira. Bolj kot kdaj pred izbruhom vojne je slišati po St. Petru klic na boj in osvoboditev prangerja. Vojno odlikovani Sentpeterski junaki bodo poskusili po sklepu svetovnega mira še enkrat sosedno borbo za trajno priboritev prangerja in njegovih tržkan pravice. Podsrečani, ko bode razglašeno angel miru svoje peruti nad evropskimi narodki, skrijte in spravite prangerja izpred tržkan bivaštev. Še v temno skrivno klet, da ne uide še enkrat na Sentpetersko sentpeterske v očena peljati vinskih sadov.